

RINDI

Nr 1 • 2012

RINDI

TIDSKRIFT FÖR GOTLÄNSK BOTANIK

Årgång 32 • 2012 • Nr 1

Tidskriften ges ut av Gotlands Botaniska Förening

Redaktion: Marita Westerlind, Grötlingbo, Skolan 123, 623 38 Havdhem

Rindi erhåller du antingen genom att bli medlem i Gotlands Botaniska Förening (att bli medlem kostar fr.o.m 2007 150 kr/år för den som bor i Sverige, 250 kr/år för den som bor i utlandet och inte betalar genom svenskt postgiro) eller genom att prenumrera (samma pris som för medlemskap). Familjemedlem betalar 25 kr/år. Studerande betalar 75 kr/år.

Föreningens postgiro är 68 36 66-2. (OBS! Betalning med check accepteras ej!)

Adressen är: Gotlands Botaniska Förening, c/o Elsa Bohus Jensen, Irisdalsgatan 14, 621 42 Visby.

Hemsida: www.gotlandsflora.se

Gotlands Botaniska Förening

är en ideell sammanslutning som har som ändamål att verka för ökad kunskap om Gotlands växter och för bevarandet av en rik flora på ön. Föreningen vill också bland allmänheten sprida intresse för botanik och naturskydd.

Dessa mål söker föreningen förverkliga bl.a. genom att verka för utforskandet av Gotlands flora, att biträda myndigheter och organisationer i behandlingen av botaniskt betydelsefulla naturskyddsfrågor, att utge tidskriften Rindi och även på annat sätt informera om och propagera för sin verksamhet och sina åsikter samt genom att arrangera excursionser och sammankomster.

Styrelse

Ordf.	Jörgen Petersson, Humlegårdsvägen 18, 621 46 Visby	tel 0498-21 45 59
V. ordf.	Dan Paulsen, Talluddskviar 22D, 621 41 Visby	tel 0498-26 49 75
Sekr.	Gun Ingmansson, Vinkelgatan 2 b, 621 49 Visby	tel 0498-27 13 43
Kassör	Elsa Bohus Jensen, Irisdalsgatan 14, 621 42 Visby	tel 0498-21 61 92
Övriga	Bo Göran Johansson, Vall, Levide 508, 621 93 Visby	tel 0498-26 62 04
	Jens-Henrik Kloth, Othem, Norrbys 563, 624 46 Slite	tel 0498-22 60 22
	Britta Johansson, Brunnsgatan 5, 621 46 Visby	tel 073-772 18 05
	Karin Wågström, Furubjers, 620 33 Tingstäde	tel 0498-27 42 66

Omslagsbild: Klittviol *Viola tricolor* ssp. *curtisii*, Vivesholm, Klinte, 4 september 2011.

Foto: Marita Westerlind

Nyheter i Gotlands flora 2011

JÖRGEN PETERSSON

Under denna titel presenteras de växter, som är nya för Gotland. Vidare anges nyfunna lokaler för öns sällsyntaste och mest hotade kärlväxter. Bland de senare behandlas främst de vilka är upptagna i rödlistan under hotkategorierna CR — Akut hotad och EN — Starkt hotad. Dessutom ges i vissa fall en historisk tillbakablick liksom en översikt av den behandlade artens status i senare tid.

För Gotland nya växtfynd samt lokaler för öns sällsynta och hotade arter kan inrapporteras till artikelförfattaren eller till Bo Göran Johansson. Främst önskar vi få in uppgifter om de arter, som markerats med ”—” i artlistan i Rindi nr 3 1994, d.v.s. arter med högst tio fynd sedan 1983 samt alla växter inom ovan nämnda hotkategorier. Alla arter, vilka är medtagna i ArtDatabankens ”Rödlistade arter i Sverige” (Gärdenfors (red.) 2010), kan med fördel även rapporteras till Karin Wågström eller Jens-Henrik Kloth, som ansvarar för floraväktarbetet på Gotland.

Namnskick samt ordningsföljden för arterna överensstämmer med ”Förteckning över svenska kärlväxter” (Karlsson 1997) samt tillägg och rättelser i efterhand till denna förteckning (Karlsson 2002 a, 2002 b, 2002 c, 2003). För de arter, som hittills ingår i Flora Nordica 1, 2 och 6 (Jonsell (red.) 2000, 2001, Jonsell & Karlsson (red.) 2010), gäller detta verk. De flesta namnen i Mossberg & Stenberg (2003) överensstämmer med de ovan nämnda. De latinska namnen är kursiverade. Med lokaler avses växtplatser med ett inbördes avstånd som överstiger 500 m. I lokalangivelserna är sockennamnen kursiverade. Belägg i herbarier betecknas som följer: Göteborg (GB), Lund (LD), Norrköping (N), Oskarshamn (OHN), Riksmuseets herbarium i Stockholm (S), Uppsala fytoteket (UPS), Visby (VI). Uppgifter hämtade från databasen för Projekt Gotlands Flora (start 1983) anges med PGF. Uppgifter från Artportalen – Rapportsystemet för kärlväxter betecknas med ARK.

Uddbräken *Polystichum aculeatum*

Ett överraskande och efterlängtat fynd gjordes under inventering av naturvärden för SMA Minerals räkning nordväst om det nuvarande brottet vid Stucks. En planta hittades då på en mindre sten i en tallsumpskog vid Västerhagen, drygt 1 km sydväst om Hau i *Fleringe* (Örjan Fritz & Tommy Knutsson i ARK). Fyndet är det tredje aktuella på Gotland.

Först uppgiven från ön av Knut Johan Lönnroth (1850) med 3–4 plantor vid ”Thorsborgens straxt öster om och nedanom sydligaste låga bergväggen nästan i innersta

vinkeln inåt berget åt venster” 1849 (Lönnroth i UPS). Vid Torsburgen har den under 1800-talet påträffats på ett par ställen i den nordvända branten (Johansson 1897), i en skuggig, mossrik tall/granskog med stora kalkstensblock. På ett mindre block finns fortfarande en planta kvar med 20 blad 2011 (Jörgen Petersson). Den överlevde den stora skogsbranden 1992 genom att elden ”hoppade över” delar av nordbranten. Nu är exemplaret hårt trängt av några plantor med träjon.

I början av 1970-talet observerades en planta på ett stort gråstensblock i en strandnära tallskog nordväst om Munkboud i *Vamlingbo*, vilken bestämdes till uddbräken 1983 (Bengt Larsson enl. Högström & Fåhræus 1983). Några år senare, 1985, revs plantan ner från blocket av okänt djur (trol. en räv som valt platsen till daglega) och dog. Ett tredje fynd gjordes 1995 vid Gläves i *Burs*, där minst tolv exemplar finns spridda längs 40 meter av slänten till ett dike i en skogskant (Barbro & Bertil Pettersson enl. Petersson 1996). På denna lokal är uddbräken uppenbarligen nyinvandrad.

Uddbräken förekommer i Sverige främst i Dalsland, där 14 växtplatser är kända. Aktuella fynd finns förutom på Gotland också i Skåne och Västergötland. Tidigare är arten även funnen i Bohuslän, men där sågs den senast under 1980-talet. Uddbräken är fridlyst och rödlistad. Starkt hotad – EN (Gärdenfors 2010).

Uddbräken *Polystichum aculeatum*, vid Västerhagen i Hau, *Fleringe*. Foto: Jörgen Petersson.

Glansmålla *Atriplex sagittata* t.v. och Grön amarant *Amaranthus hybridus* ssp. *powellii*. t.h.
Foto: Marita Westerlind.

Glansmålla *Atriplex sagittata*

Ny för Gotland. Ett exemplar hittades under fågelbordet vid f.d. lärarbostaden i *Grötlingbo* 2011 (Marita Westerlind conf. Erik Ljungstrand 2012). Säkerligen inkommen med använt fågelfrö.

Arten är tidigare felaktigt publicerad från Gotland i GBF (1994) förteckning över Gotlands kärlväxter samt Johansson & Larsson (1996). Belägg angivna som denna art har dock ombestämts till trädgårdsmålla.

Grön amarant *Amaranthus hybridus* ssp. *powellii*

Under det givande fågelbordet vid f.d. lärarbostaden i *Grötlingbo* noterades två plantor 2011 (Marita Westerlind conf. Erik Ljungstrand 2012). Årets fynd är det fjärde för ön. Grön amarant är tidigare känd från soptippen i *Hemse* 2001 (Westerlind 2001, Petersson 2002), Prästgårdsgatan i *Havdhem* och Kneippbygatan i *Vibble*, *Västerhejde*, båda 2006 (Petersson 2006). Denna växt sprids främst med foder t.ex. fågelfrö (Jonsell 2001), vilket stämmer bra med de gotländska fynden.

Brudslöja *Gypsophila paniculata*

Ett exemplar växte under året i en väkant vid Toftavägen strax söder om *Vibble*

samhälle i *Västerhejde* (Ola Malm i ARK). Fyndet utgör blott det andra på Gotland för denna odlade blomma. Det första gjordes som ”naturaliserad i rågåkerkant och jordgubbsodling” ca 150 m väster om Tomase i *Östergarn* 1986 (Ulf Gärdenfors), men möjligen kvarstående efter tidigare odling av snittblommor, som ibland odlas i trakten (Johansson & Larsson 1996).

Smalruta *Thalictrum simplex* ssp. *tenuifolium*

En ny växtplats hittades 2011 rätt nära stranden mellan Ollajvsård och Grasården ute på Faludden i *Öja* (Jörgen Petersson conf. Erik Ljungstrand 2012). Växtmiljön är typisk för underarten, nämligen små kullar på fuktig, betad strandäng. Smalruta är tidigare funnen vid en vägkant på Faludden 1910 (K. Johansson i UPS).

Smalruta anges för Gotland först i *Flora Suecica* (Wahlenberg 1824–26). Äldsta kända kollekt är samlad vid ett torp nära Kålmans i *Burs* 1849 (K. J. Lönnroth i UPS rev. M. Hjertson 2001). Karl Johansson (1897) bedömer ssp. *tenuifolium* som ”kanske allmännare än hf.”. Äldre fynd i herbarier och litteratur finns från följande socknar: *Öja*, *Fide*, *Burs*, *Sproge*, *Hejde*, *Anga* (strandängar, jfr nedan), *Roma*, *Dalhem*, *Norrlanda*, *Hörsne*, *Gothem*, *Bäl*, *Boge*, *Othem*, *Lärbro*, *Hall* och *Fårö* (Broa, jfr nedan).

Under senare år är smalruta noterad från Hummelbosholm i *Burs* (två lokaler), Närsholm i *När*, *Östergarns* Prästänge, Bendes kustänge i *Anga* (conf. Erik Ljungstrand 2012), nära Allekvia änge i *Endre*, väster om Ar i *Fleringe* samt öster om Moraviken på *Fårö* (Petersson 1996, 1999, 2002, 2006). Dessutom funnen 2005 som spridd i en uttorkad bäckfåra vid Folar i *Ardre* (Jörgen Petersson). Med dessa fynd har vi nu tio aktuella lokaler för denna växt på Gotland. Smalruta är rödlistad som Sårbar – VU (Gärdenfors 2010).

Gotlandstrav *Arabis planisiliqua*

Föregående år gjordes i *Viklau* ett överraskande andra aktuellt fynd för denna exklusiva gotlandsart (Magnus Martinsson, Mikael Hedrén). Den växer 700 m nordnordost om Sigsarve i kanterna av ån (kanaliserad) och på uppgrävda jordmassor, där 276 exemplar inräknades lite senare 2011 (Jörgen Petersson). Närmaste tidigare kända växtplats är Brogårdsmyr i *Vänge* 1890 (KJ i UPS; Johansson 1897). Årets växtplats ligger ca 2,7 km nedströms, varför en möjlig fröeserv med ursprung i *Vänge*, kan ha aktiverats vid rensningen av ån.

Arten uppges första gången som svensk från Akebäcksmyr i *Roma* 1849 (Fries 1849 enl. K. J. Lönnroth i S, UPS). Den hittades i myren just efter det att myren dikats, vilket antyder att arten kan ha inkommit i samband med denna händelse. Alternativt följde den med det gräsfrö som användes vid myrodlingen, då den anges växa bland timotej på flera belägg under början av 1850-talet. Genom kollekt är den härifrån känd inom socknarna *Vall*, *Akebäck* och *Roma* åren 1849–1913 (GB, LD, N, OHN, S, UPS, VI). Den återupptäcktes i Akebäcksmyr i *Vall* 1989 (Petersson 1990). Andra äldre växtplatser finns på banvallen söder om stationen i *Etelhem* 1884 (Lenström 1888), Hästnäsmyr (Bläsnings vid järnvägen) i *Väskinde* 1920–1926 (belägg i GB, LD, S,

UPS, VI; Fries 1920) samt från Fardume i Rute 1852 (N. C. Kindberg i S).

Den nya växtplatsen i *Viklau* är alltså enbart den femte på ön genom tiderna och den andra aktuella. Gotlandstrav är fridlyst och rödlistad Akut hotad – CR (Gärdenfors 2010).

Vinterfräne *Nasturtium ×sterile*

Två närbelägna växtplatser hittades 2011 vid Talludden och södra delen av Gustafsvik i *Visby* (Jörgen Petersson), då ca 10 respektive 12 m² växte i utsipprande vatten nära stranden. Detta blir den femte aktuella lokalen för denna vegetativt starka hybrid, som nu är känd från Talludden i *Visby* norrut till Lummelundsbruk i *Lummelunda*. För artens historik på Gotland samt övriga bestånd hänvisas till Petersson (2010).

Gordonschersmin *Philadelphus lewisii*

Ny för Gotland. Denna odlade växt hittades som möjligen kvarstående vid den f.d. militära förläggningen på Blåhäll i *Tofta* 2011 (Jörgen Petersson det. Erik Ljungstrand 2012). Den växte dock avsides nära klinten söder om grusvägen, varför den kan ha spridits sig hit från odlade exemplar. Släktet har nyligen granskats, varvid det uppmärksammas att en rad arter och hybrider förekommer i landet (bestämningsnyckel

Gotlandstrav *Arabis planisiliqua* i frukt vid Viklauån, *Viklau*. Foto: Jörgen Petersson.

i Karlsson 2011). Under Projekt Gotlands Flora har främst doftschersmin, *P. coronarius*, rapporterats från flera växtplatser på ön, men dessa fynd har inte granskats enligt den nya bestämningsnyckeln. Denna art har tidigare rapporterats från Blåhäll (Johansson 1998). Säkerligen döljer sig även andra arter/hybrider än doftschersmin bland dessa rapporter.

Stäppoxbär *Cotoneaster tomentellus*

Ett belägg taget på torräng på en tomt vid Irevik i *Hangvar* 1993 (Thomas Karlsson i S) är förd till denna art. Växtplatsen är belägen 100 m norr om fornborgen, men busken är troligen kvarstående och då planterad före 1950. Några buskar nära väg 142 just

Stäppoxbär *Cotoneaster tomentellus* i blom. Foto: Jörgen Petersson.

sydväst om avfarten till Tjängdarve i *Sproge* 2009–11, har preliminärt bestämts till denna art (164468 635139, Gun Ingmansson, Marita Westerlind, Jörgen Petersson).

Eldtorn *Pyroacantha coccinea*

Artens tredje lokal på ön hittades 2011 vid en vägkant nära ett hus knappt 700 m sydsydväst om Stenkyrkehuks fyr i *Stenkyrka* (Gun Ingmansson m.fl.). Den är tidigare känd från en vägkant söder om Petsarveklint i *Ardre* samt i blandskog 550 m sydsydost Klints i *Othem* (Petersson 2009, 2010).

Flocknäva *Geranium macrorrhizum*

Ett fynd gjordes under året i gles tallskog med gläntor nära Krusmyntagården i *Väskinde* (Hans Rydberg i ARK). Denna odlade växt härrör säkerligen från den närbelägna trädgården. Först uppgiven för Gotland av Ahlfbvengren (1888) från Vägume i *Lärbro*, vilket även var första litteraturuppgift för landet (Nordstedt 1920). Dessutom föreligger ett belägg taget i *Visby* 1902 (I. Swedberg i GB), men ingen uppgift finns om förvildning. Fyndet vid Krusmyntagården är det enda aktuella på ön.

Blekbalsamin *Impatiens parviflora*

Denna art hittades med fem exemplar som ogräs i planteringen norr om dammen vid Almedalen i *Visby* 2011 (Ola Malm i ARK). Blekbalsamin sprids med plantmaterial och jord. Den är tidigare känd som spridd i området runt Blomsterhallen på Furulundsgatan i *Visby* 1990 (Petersson 1991) samt med 15 exemplar på en grus- och askhög på soptippen i *Visby* 2003 (Jörgen Petersson). På Gotland har vi härmed tre fynd, alla i *Visby*.

Klittviol *Viola tricolor* ssp. *curtisii*

Denna underart av styvmorsviol återfanns under året med flera bestånd på sydvästra delen av Vivesholm i *Sanda* (Gun Ingmansson), varifrån E. Th. Fries i privata anteckningar tidigare har noterat denna växt. År 2007 hittades också två exemplar strax öster om kyrkan i samma socken (Torbjörn Fors), ett område varifrån klittviol är belagd i äldre tider.

Den på fastlandet dominerande underarten vanlig styvmorsviol, ssp. *tricolor*, hittas på Gotland mest i ruderatmiljö efter utkast från odling. I naturlig miljö finns den vad vi vet endast på en växtplats, nämligen Malms alvar (Kyllajhajdar) i *Hellvi*, där den förefaller vara rätt småvuxen. Liknande typer av styvmorsviol förekommer även på Ölands kalkstenshällar (Jonsell & Karlsson 2010, Ulla-Britt Andersson i mail), men formen har inte undersökts taxonomiskt med moderna metoder.

Det är osäkert hur många växtplatser det finns på Gotland för underarten klittviol, då enbart arten angivits för många fynd. I naturlig miljö lämplig för klittviol (sandhed och dynmiljöer) finns arten angiven från *Sundre* (1 lokal), *Vamlingbo* (3 lokaler) och ön *Fårö*, *Fårö* (5 lokaler), vilka alla säkerligen avser klittviol. Nio lokaler har angivits specifikt som klittviol: *Sproge* (1 lokal), *Sanda* (2 lokaler), *Fårö* (6 lokaler) varav fyra på

Gotska Sandön mellan Varvsbukten och Prästvägen på Västra sidan. Sammantaget ger det 18 troliga lokaler för klittviol. För denna växts historia på ön samt övriga växtplatser se Petersson (2006, 2009). Klittviol är rödlistad som Sårbar – VU (Gärdenfors 2010).

Lång bockrot *Pimpinella peregrina*

Ny för Gotland. I samband med att Dansk Botanisk Forening besökte ön i början av juni 2011 hittades denna växt på två lokaler (Niels Faurholdt m.fl.). På Gutevägen i Visby mittför infarten till Lantmännen växer den rätt rikligt i en slänt mot parkeringen för de sista husen vid Ravinstigen. Dessutom hittades växten i sommarstugeområdet nära campingen vid Lickershamn i Stenkyrka.

Arten anges som inkommen i landet med gräsfrö och fågelfrö (Fröberg i Jonsell & Karlsson 2010). Tidigare finns här uppgifter från sex lokaler i Sverige. Förmodligen kan den finnas på flera ställen på ön. Håll utkik efter en högvuxen (50–100 cm), tidigt blommande bockrot med styvhåriga frukter (Mossberg & Stenberg 2003).

Piggfrö *Lappula squarrosa*

En ny växtplats hittades i bart, fuktigt grus på alvarmark sydost om Skoge i Sundre 2011 (Jörgen Petersson). Piggfrö är noterad på alvaret väster om Muskmyr 1984 (PGF; Ingmansson 1984) samt samlad på alvaret vid Muskmyr redan 1905 (Witte i UPS; Witte 1906). Arten är ofta svårupptäckt, då den kan förekomma i dvärgexemplar på

Piggfrö *Lappula squarrosa* på Sundrealvret. Foto: Jörgen Petersson.

Lång bockrot *Pimpinella peregrina* vid Gutevägen i Visby. Foto: Jörgen Petersson.

Bägarnattskatta *Solanum physalifolium* var. *nitidibaccatum* på platån vid den numera igenfyllda soptippen i Hamra. Foto: Marita Westerlind.

fuktigt alvar, men blir mer högvuxen i åkrar och på annan kulturmark. Den hittas också på bleke i utdikade myrar.

Under PGF har vi hittat den på 28 lokaler, men den försvinner rätt snart på sina växtplatser. När fröreserven aktiveras efter störning kommer nya plantor upp. Vi har under PGF noterat växtplatser i socknarna Sundre, Vamlingbo, Näs, Hablingbo, Silte, Burs, Etelhem, Alskog, Sproge, Stenkumla, Visby, Östergarn, Gammelgarn, Barlingbo, Ganthem, Hörsne, Gothem, Väskinde, Tingstäde och Othem. Piggfrö är rödlistad Starkt hotad – EN (Gärdenfors 2010).

Ormöga *Omphalodes verna*

Ny för Gotland. Påträffades med sex förvildade plantor i blandskog på det f.d. militära övningsområdet sydost om Vibble i Västerhejde (Ola Malm). Ormöga är en odlad växt som förmodligen spritts till växtplatsen med utkast från någon närbelägen trädgård.

Bägarnattskatta *Solanum physalifolium* var. *nitidibaccatum*

Hittades på soptippen i Hamra 2011 (Marita Westerlind). Först sedd på Gotland redan på 1980-talet i trädgårdsland nära flygplatsen i Visby (Bengt Larsson enl. Petersson 1995). Den sprider sig med jord och plantmaterial. Arten utgör ett ökande problem i odlingar med grönsaker i myrjord (morötter, potatis, majs) på Gotland och finns på flera gårdar i Fole, Lokrume och i Martebomyr (Väskinde, Martebo; Sten Wikström

Ormöga *Omphalodes verna*, förvildad i blandskog sydost om Vibble, Västerhejde.
Foto: Ola Malm.

Judekors *Physalis alkekengi*, i blom i grustaget vid Klemette, Silte. Foto: Marita Westerlind.

muntl.). I övrigt bara känd i trädgårdsland vid Sigdes i *Burs* 1997–98, 2005 (Barbro Pettersson enl. Petersson 1999; Anders Svensson i ARK), på jordhög innanför hamnen i Klintehamn, *Klinte* 1992 (J. Edelsjö i LD det. T. Karlsson 1994; Edelsjö i Karlsson 1994, primäruppgift för Gotland) samt på och omkring jordhögar vid Lummelunds bruk i *Lummelunda* 1995 (Ingrid Engström enl. Petersson 1996).

Judekors *Physalis alkekengi*

Ett exemplar hittades under året i grustaget vid Klemette, *Silte* (Marita Westerlind). Fyndet är det femte på ön för denna odlade växt. De tidigare fynden under PGF är funna på trädgårdsutkast i norra delen av Stangmalmen i *Stånga* 1991 (Bengt Larsson), kvarstående vid ladugårdsvägg vid Mallgårds i *Alskog* 1990 (Lena Jonsell) samt på en stenig strand vid Nyhamn i *Lummelunda* 1990 (Nicke Johansson) allt enligt Johansson & Larsson (1997). Den växte också naturaliserad efter trädgårdsutkast i en vägkant norr om kyrkan i *Gammelgarn* 2005 (Anders Svensson i ARK).

Läkekungsljus *Verbascum phlomoides*

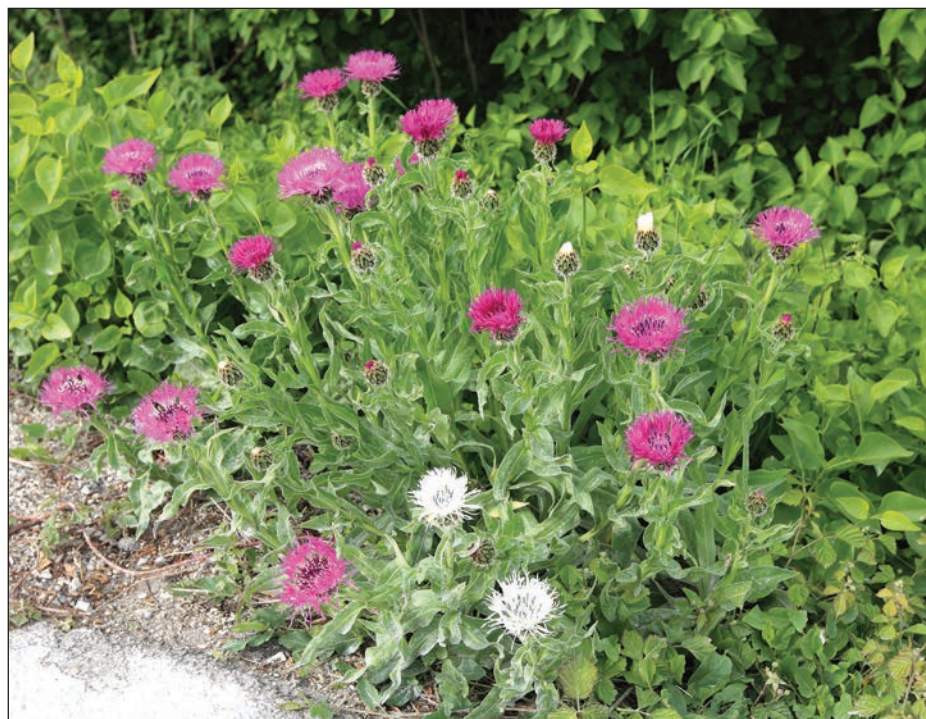
Denna nyligen etablerade växt fortsätter sitt segertåg främst i Visby-området, då den

förra året hittades med ett exemplar i vägkanten utanför Norderport i Visby (Ola Malm).
Fyndet 2011 blir det sjätte på ön. För övriga noteringar se Petersson (2003, 2008, 2009).

Röd kamklint *Centaurea cheiranthifolia* var. *purpurascens*

Funnen med 48 stänglar (varav 8 vitblommiga) som kvarstående i ödeträdgård och spridd till närbelägna vägkanter vid Visbyvägen i Romakloster, Roma 2011 (Gun Ingmansson, Jörgen Petersson). Fyndet utgör det åttonde på ön för denna odlade växt, alla sedda i modern tid.

Tidigare fynd (PGF) finns som kvarstående i f.d. trädgård vid Rangvalds i Tofta (Torbjörn Lindell, Jörgen Petersson), i vägkant 500 m väster kyrkan (Tomsarve 3:1) i Hogrän 1991–2008 (Gun Ingmansson enl. Johansson 1998, där *Eskelhem* felaktigt anges; Å. Svensson i LD), flera bestånd i gräsmatta norr om Säveskolan i Visby åtminstone sedan 1985–2009 (Bo Göran Johansson, Elsa Bohus Jensen, Johansson 1998), vägkant nära hus (på vägen mot *Hejde*) i *Buttle* (Gun Ingmansson det. Bo Göran Johansson), på jordhögar söder om sågen vid Österby (Visby) i *Hejdeby* 1996 (Jörgen Petersson), rikligt förvildad på stenhög vid Kyrkebys 1:40 i *Hangvar* 1992 (Thomas

Röd kamklint *Centaurea cheiranthifolia* var. *purpurascens* vid vägkant i Roma med några vitblommiga stänglar. Foto: Jörgen Petersson.

Karlsson) samt i samma socken rikligt förvildad på vägren 650 m västnordväst om Kvie 1992–96, 2011 (Thomas Karlsson enl. Johansson 1998, Jörgen Petersson).

Ålandsrot *Inula helenium*

Hittades under 2011 med två exemplar i vägkanten ca 150 m väster om Gässlan i *Havdhem* (Marita Westerlind). Fyndet utgör endast det sjätte aktuella under PGF. För övriga fynd samt ålandsrotens historia på Gotland hänvisas till Johansson (1998) och Petersson (2002, 2004). Som en komplettering av dess historia kan nämnas att arten redan sågs av Landeberg i början av 1800-talet (Landeberg ms 1811; jfr Johansson 2010).

Iva *Iva xanthiifolia*

Ny för Gotland. Funnen med tre plantor under fågelmatningen vid f.d. lärarbostaden i *Grötlingbo* 2011 (Marita Westerlind conf. Erik Ljungstrand 2012). Enda fyndet på Gotland gjordes i en för arten typisk miljö (Mossberg & Stenberg 2003).

Strimfibbla *Leontodon saxatilis*

Påträffades under året med minst 500 exemplar i gräsmattor på sommarstugetomter ca 250 m öster om Gnisvärds kapell i *Tofta* (Torbjörn Lindell). Detta är den fjärde aktuella lokalen på ön för denna växt som förmodligen inkommit med gräsfrö. Under PGF är den förut känd som riklig längs kanten av en bevattningsdamm samt på crossbana ca 800 m söder om Myre i *Mästerby* 1992, 1996 (Jörgen Petersson conf. T. Karlsson; Petersson 1993). Från närbelägna *Sanda* sågs ett mindre bestånd vid kanalen nära körvägbron nordost Stenstugu 2004 (Bo Göran Johansson, Gun Ingmansson m.fl. enl. Petersson 2005) samt riklig i frisk betad ängsmark på sand 350 m ostnordost Prästgården 1998–2007 (Jörgen Petersson enl. Petersson 1999). Slutligen sedd med några hundra exemplar i gräsmattor vid Solklintshallen i Slite, *Othem* 1995–96 (Jörgen Petersson enl. Petersson 1996).

Fyndbilden idag stämmer bra med de historiska noteringarna, då Johansson (1897) först nämner strimfibbla som mängdvis i minst 15-årig vall samt sparsamt i angränsande äng söder om Prästgården i *Sanda* 1892, 1895 (T. Vesterlgren i GB, LD, UPS, K. Johansson i LD, UPS, VI). Senare samlad vid Prästgården/kyrkan/Ganne även 1899–1925 (T. Gustavsson i GB, LD, Degelius/G. Nilsson i GB, UPS m.fl.) samt vid Bäckstade 1898 (C. G. Wittberg i GB, LD). Senare tas kollektur på en kanalbank vid Stenstugu i *Sanda* 1935–49 (E. Th. Fries i GB, LD). Detta visar att arten hållit sig kvar i området under mer än 110 år. Även i *Mästerby* är strimfibbla tidigare samlad, nämligen i kanten av en nyanlagd väg vid Grens 1943 (E. Th. Fries i S det. M. Agestam 2011). Grens ligger någon kilometer från dagens växtplats i socknen.

Ljust gullfrö *Xanthium strumarium* ssp. *strumarium*

Ny för Gotland. Ännu en växt som blev funnen under fågelmatningen vid f.d. lärarbostaden i *Grötlingbo* 2011 (Marita Westerlind conf. Erik Ljungstrand 2012). Artens

starkt taggiga frukter är typiska. Dessa är tidigare insamlade 2004 under ett fågelbord vid Gardrungs i *Stenkumla*, där de odlades upp för att se vilken växt de härstammade från (Arne Hallström). Resultatet blev just ljus gullfrö (det. Erik Ljungstrand 2012).

Kirgislök *Allium hollandicum*

Sju exemplar växte i jordhögar 300 m väster om Lilla Ringome i *Alva* 2011 (Jörgen Petersson). Detta är det sjätte fyndet på Gotland för denna odlade trädgårdsväxt. Tidigare finns fynd i vägkanter och ruderatmiljöer från *Hemse*, *Eksta*, *Hejde*, *Visby* och *Björke* (Johansson 1998, Petersson 2002).

Syltåg *Juncus tenuis*

Hittades med en tuva på en igenväxande körväg i tallskog på sand 650 m nordost om Folar på mark tillhörande *Lau* (exklav i *Ardre*; Mats Thulin i UPS). Detta är det andra aktuella fyndet på ön, där det första gjordes ca ½ mil mot nordost mellan Skogby och Sjauster i *Gammelgarn* 1991 (Torbjörn Lindell, S. Svensson enl. Petersson 1992). Den är även rapporterad från Stora Hammars i *Lärbro* 1986 (Johansson 1987), men kollekten

Iva *Iva xanthiifolia* t.v. vid f.d. lärbostaden, *Grötlingbo* och Ålandsrot *Inula helenium* t.h. i vägkanten på Lingvägen vid Gässlan, *Havdhem*. Foto: Marita Westerlind.

har ombestämts till stubbtåg, *J. compressus*, av S. Snogerup (Johansson 1988).

Matsson (1895) redovisar det allra första fyndet på Gotland vid stationen i Roma observerad sedan 1891 (R. Matsson i UPS, E. Persson i GB det. C. Blom 1936, LD det. S. Snogerup 2008, S, 1892 G. Lokrantz i VI), men där sedd endast i enstaka exemplar (ses av Matsson 1893). Okontrollerade kollektorer finns även från Ardre, rikligt på väggkant vid Ljugarn 1921 (A. L. Segerström i S) och Visby 1913 (A. Snell i OHN).

Jättestarr *Carex riparia*

Ett stort bestånd (ca 1 ha) hittades knappt 300 m sydväst om Djaupdy i När 2011 (Jörgen Petersson). Miljön utgörs av en betad våtmark på sand. Med denna notering har vi sex aktuella fynd på Gotland. Årets fynd ansluter till de tidigare inom sydöstra Gotlands sandområden (se nedan). En tidigare inte uppmärksammas kollekt är tagen i uttorkade diken på sandig lera vid Klints i Othem 1896 (M. Östman i S det. T. Karlsson 1998, 2012). Denna kollekt utgör det första fyndet på ön.

Under PGF finns jättestarr tidigare antecknad som spridd ca 100 m längs ett dike genom en fårhage 200 m öster om Botrajvs i Hamra 1993 (Lars-Åke Pettersson enl. Petersson 1995), i dike 700 m sydost om Bölske i Grötlingbo 2007 (Marita Westerlind enl. Petersson 2008), med ett cirkulärt bestånd ca 50 m i diameter i våtmark (f.d. havsvik) 800 m öster om Bandlunde i Burs (Gun Ingmansson enl. Petersson 1989), ca 16 m² i sandig bäck 300 m sydost om Rommunds i Alskog 1988–2009 (Jörgen Petersson enl.

Ljust gullfrö *Xanthium strumarium* ssp. *strumarium*. Ytterligare en växt som dök upp vid fågelmatningen vid f.d. lärarbostaden, Grötlingbo. Foto: Marita Westerlind.

Petersson 1989) och i körspår vid en brya i lövskogskant, nära bevattningsdammen 900 m sydost Smide i Ekeby 1983 (Jörgen Petersson conf. B. Jonsell; Fåhraeus & Högström 1985).

Brinklosta *Bromus commutatus*

Detta glädjande fynd gjordes i gräsiga åkerkanter 600 m sydväst om Mickels 1:33 i Hablingbo (Marita Westerlind det. Erik Ljungstrand 2012). Växtplatsen ligger ca 250 m från en f.d. banvall, en växtmiljö i vilken flertalet av äldre tiders kollekter är samlade. Fjölårets fynd är det andra aktuella på Gotland. Den är tidigare känd i något annorlunda miljö 400 m söder om Austers i Hangvar, där den hittades i kanten av en svacka på betesmark 1996 (Thomas Karlsson enl. Petersson 1997). Här förekommer den med ca 50–100 strån, men var hårt trängd av buskage 2009 (Jörgen Petersson).

De första uppgifterna från ön anges av Fries (1917) på banvallen mellan Visby och Hästnäs i Visby 1915 (E. Th. Fries i GB, LD, UPS) samt i Martebo österut på banvall 1914 (E. Th. Fries i LD, UPS). Vid Hästnäs är gräset samlat även 1917 och 1940 (E. Th. Fries i GB, UPS). Äldsta kollekt är samlad i Martebomyr i Martebo 1894 (S. Eriksson i LD). Denna tidiga växtplats kan stämma med Fries österut på banvall, då den f.d. järnvägen passerade över Martebomyr. Övriga kollekter och uppgifter i litteratur rör alla noteringar under första halvan av 1900-talet fram till 1945, då brinklosta nästan uteslutande anges i järnvägsmiljö eller i närheten av banvallar. Den är då antecknad från

Jättestart *Carex riparia*, vid Djaupdy, När.
Foto: Jörgen Petersson.

Hönshirs *Echinochloa crus-galli*
Foto: Marita Westerlind.

Brinklosta *Bromus commutatus*, Mickels, *Hablingbo*. Foto: Marita Westerlind.

Lingvide i *Havdhem*, anhalten i *Levide*, Snoder i *Sproge*, anhalten i *Viklau*, stationen i *Roma*, Tule anhalt i *Halla*, Sylfaste i *Follingbo*, banvall i *Barlingbo* och *Dalhem* samt vid stationen i *Väskinde* (kollekt i GB, LD, UPS; Fries 1920, 1925, 1942 samt egna anteckningar i florer).

Hönshirs *Echinochloa crus-galli*

Två plantor insamlades under fågelmatningen vid f.d. lärarbostaden i *Grötlingbo* 2011 (Marita Westerlind conf. Erik Ljungstrand 2012). Årets fynd blir det nionde aktuella på ön. Tidigare har detta ogräs som tillfälligt förekommer i ruderatmiljö och sandiga åkrar blivit funnet i *Havdhem*, *Burs*, *Alskog*, *Eskelhem*, *Västerhejde*, *Visby* (2 lokaler) och *Gammelgarn* (Johansson & Larsson 1986, Petersson 1991, 1993, 1996, 2003, 2010).

Buketthirs *Panicum capillare*

Ny för Gotland. En kollekt tagen från en utkasthög på stranden nära Krusmyntagården i *Väskinde* 2005 har i efterhand bestämts till denna art (Jörgen Petersson det. Erik Ljungstrand 2012). Odlad växt säkerligen utslängd från den närliggande "botaniska" trädgården.

Hirs *Panicum miliaceum*

Två plantor insamlades under fågelmatningen vid f.d. lärarbostaden i *Grötlingbo* 2011 (Marita Westerlind det./conf. Erik Ljungstrand 2012). Detta verkar vara det enda aktuella fyndet på ön. Först anges hirs av Fries (1942) på en väggkant vid Broväg i *Visby* 1936 (E. Th. Fries i LD, S). Den äldsta kollekten är samlad vid Malms i *Hellvi* 1857 (L. Kolmodin i VI), med kommentaren: "Införd med Rysk säd". Uppenbarligen inkommen till Gotland som fröförorening i säd samt med fågelfrö.

Litteratur:

- Edelsjö, J. i Karlsson, T. (red) 1994. Floristiska notiser. – Svensk Bot. Tidskr. 88: 184.
Fries, E. Th. 1917. Några gotländska växtlokaler. – Svensk Bot. Tidskr. 11: 134–137.
Fries, E. Th. 1920. Några gotländska växtlokaler. – Svensk Bot. Tidskr. 14: 341–44.
Fries, E. Th. 1925. Några gotländska växtlokaler. – Svensk Bot. Tidskr. 19: 426–429.
Fries, E. Th. 1942. Några gotländska växtlokaler. – Bot. Notiser 1942: 409–412.
Fries, E. Th. manuskript utan årtal. Fries anteckningar i egna exemplaret av Johansson 1897 (förvaras hos Gotlands Botaniska förening).
Fåhraeus, G & Högström, S. 1985. Nyheter i Gotlands flora 1984. – Rindi 5: 11–21.
Gärdenfors, U. (red.) 2010. Rödlistade arter i Sverige 2010. – ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
Högström, S. & Fåhraeus, G. 1983. Nyheter i Gotlands flora 1983. – Rindi 3: 6–15.
Ingmansson, G. 1984. Fältveckan i juli 1984. – Rindi 4: 51–54.
Johansson, K. 1897. Hufvuddragen af Gotlands växttopografi och växtgeografi grundade på en kritisk granskning af dess kärlväxtflora. – K. V. A. Handl., Bd. 29:1.
Johansson, B. G. 1987. Nyheter i Gotlands flora 1986. – Rindi 7: 18–30.
Johansson, B. G. 1988. Nyheter i Gotlands flora 1987. – Rindi 8: 19–30.
Johansson, B. G. & Larsson, B. 1996. Odlade växter i Gotlands natur I. – Rindi 16: 87–199.

- Johansson, B. G. & Larsson B. † 1997. Odlade växter i Gotlands natur II. – Rindi 17: 47-139.
- Johansson, B. G. 1998. Odlade växter i Gotlands natur III. – Rindi 18: 51-161.
- Johansson, B. G. 2010. Simeon Landeborgs Flora Gothlandica. – Rindi 30: 55-145.
- Jonsell, B. (red.) 2000. Flora Nordica 1. – Stockholm.
- Jonsell, B. (red.) 2001. Flora Nordica 2. – Stockholm.
- Jonsell, B. & Karlsson, T. (red.) 2010. Flora Nordica 6. – Stockholm.
- Karlsson, T. 1997. Förteckning över svenska kärlväxter. – Svensk Bot. Tidskr. 91: 241-560.
- Karlsson, T. 2002 a. Nyheter i den svenska kärlväxtfloran I. Ormbunksväxter - jordroksväxter. – Svensk Bot. Tidskr. 96: 75-93.
- Karlsson, T. 2002 b. Nyheter i den svenska kärlväxtfloran II. Korsblommiga - flockblommiga. – Svensk Bot. Tidskr. 96: 186-206.
- Karlsson, T. 2002 c. Nyheter i den svenska kärlväxtfloran III. Fjällgröneväxter - korgblommiga. – Svensk Bot. Tidskr. 96: 234-255.
- Karlsson, T. 2003. Nyheter i den svenska kärlväxtfloran IV. Enhjärtbladiga växter. – Svensk Bot. Tidskr. 97: 179-197.
- Karlsson, T. 2011. Schersminier, hortensior och deutzior. – Svensk Bot. Tidskr. 105: 99-115.
- Landeberg, S. ms 1811. Flora Gothlandica. – Manuskript inlämnat till Kungliga Vetenskapsakademien (se Johansson 2010).
- Lenström, C. A. E. 1888. Spridda växtgeografiska bidrag till Skandinavien flora. – Bot. Notiser 1888: 256-263.
- Lönnroth, K. J. 1850. Några ytterligare tillägg till Gottlands Flora. – Bot. Notiser 1850: 153-160.
- Matsson, L. P. R. 1895. Botaniska reseanteckningar från Gotland, Öland och Småland, 1893 och 1894. – Bihang till Kungl. Svenska Vetensk.-Akad. Handl. 21. Afd 3. N:o 8.
- Mossberg, B. & Stenberg, L. 2003. Den Nya Nordiska Floran. – Tangen, Norge.
- Nordstedt, O. 1920. Prima loca plantarum suecicarum. Första litteraturuppgift om de i Sverige funna vilda eller förvildade kärlväxterna. – Bot. Notiser (bilaga) 1920.
- Petersson, J. 1989. Nyheter i Gotlands flora 1988. – Rindi 9: 3-15.
- Petersson, J. 1991. Nyheter i Gotlands flora 1990. – Rindi 11: 16-27.
- Petersson, J. 1992. Nyheter i Gotlands flora 1991. – Rindi 12: 4-18.
- Petersson, J. 1993. Nyheter i Gotlands flora 1992. – Rindi 13: 14-26.
- Petersson, J. 1995. Nyheter i Gotlands flora 1994. – Rindi 15: 4-17.
- Petersson, J. 1996. Nyheter i Gotlands flora 1995. – Rindi 16: 14-33.
- Petersson, J. 1997. Nyheter i Gotlands flora 1996. – Rindi 17: 3-14.
- Petersson, J. 1999. Nyheter i Gotlands flora 1997 och 1998. – Rindi 19: 3-23.
- Petersson, J. 2002. Nyheter i Gotlands flora 2001. – Rindi 22: 3-16.
- Petersson, J. 2003. Nyheter i Gotlands flora 2002. – Rindi 23: 47-64.
- Petersson, J. 2004. Nyheter i Gotlands flora 2003 och 2004. – Rindi 24: 3-25.
- Petersson, J. 2005. Exkursionsrapporter 2004. Sanda den 8 augusti. – Rindi 25: 106-108.
- Petersson, J. 2006. Nyheter i Gotlands flora 2005 och 2006. – Rindi 26: 123-146.
- Petersson, J. 2008. Nyheter i Gotlands flora 2007. – Rindi 28: 3-17.
- Petersson, J. 2009. Nyheter i Gotlands flora 2008. – Rindi 29: 3-19.
- Petersson, J. 2010. Nyheter i Gotlands flora 2009. – Rindi 30: 18-35.
- Wahlenberg, G. 1824-26. Flora Svecica. – Uppsala.
- Westerlind, M. 2001. Växtfynd 2001. – Rindi 21: 75-76.
- Witte, H. 1906. Till de svenska alfvarväxternas ekologi. Doktorsavhandling. Uppsala.

Sienamusseron – presentation av en gotländsk svamp med eget åtgärdsprogram

ELSA BOHUS JENSEN

Åtgärdsprogram för hotade arter och biotoper har länge av Naturvårdsverket ansetts som viktiga för den biologiska mångfalden. De bidrar till genomförandet av det av riksdagen beslutade miljö kvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv (prop 2004/05:150 Svenska miljömål – ett gemensamt uppdrag) och samtliga sex ekosystemrelaterade miljömål, (prop 2000/01:130 Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier). Åtgärdsprogrammen kan dessutom ses som ett medel att uppnå det internationella målet - ett av 20 delmål- att senast 2020 ha förbättrat hotade arters bevarandestatus.

På uppdrag av Naturvårdsverket har Per Johansson och Elsa Bohus Jensen för den gotländska svamparten sienamusseron, *Tricholoma joachimii*, skrivit ett åtgärdspro-

Sienamusseron *Tricholoma joachimii*, Ekeby 11 oktober 2007. Foto: Elsa Bohus Jensen.

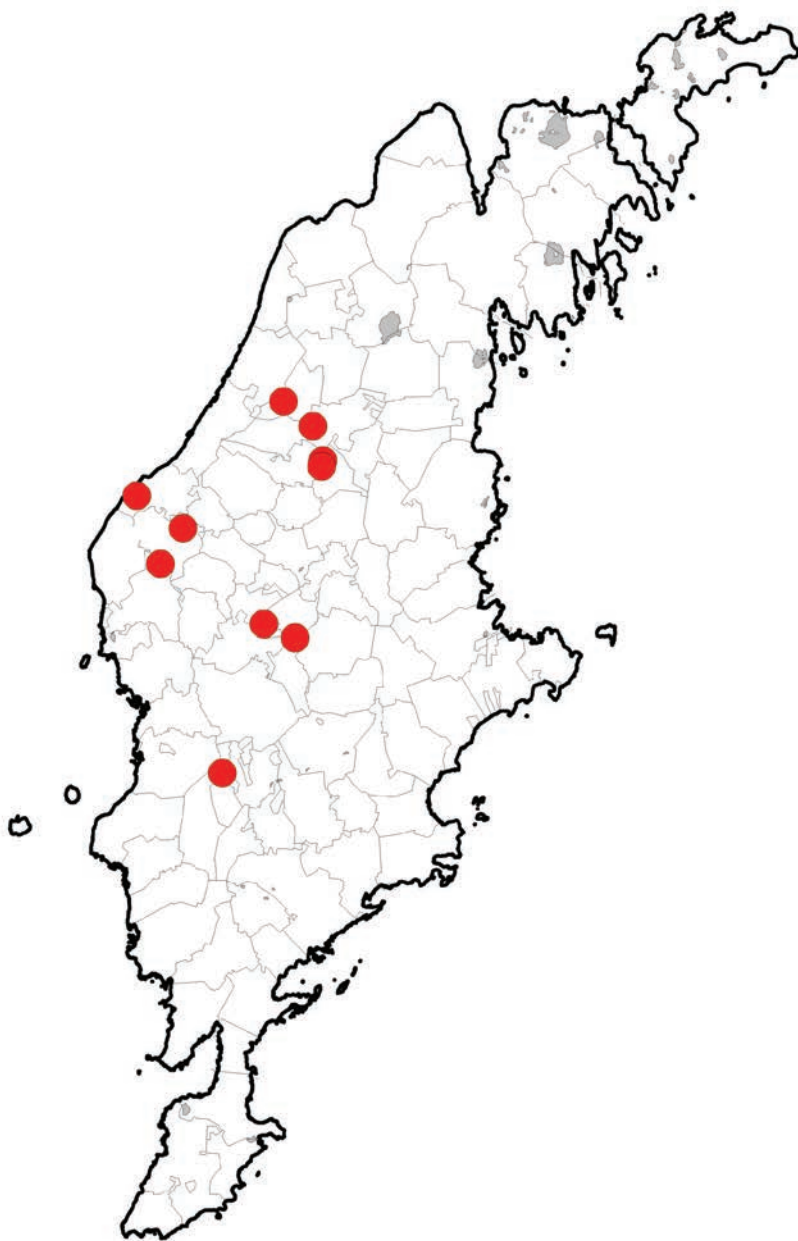
gram för tiden 2011-2015. (Johansson, P & Bohus Jensen 2011). Det innehåller en kunskapsöversikt och åtgärder som enligt Naturvårdsverket under dessa fyra år behövs för att förbättra artens bevarandestatus. Utformningen har skett genom samråd och en bred remissprocess mellan statliga myndigheter, kommuner, experter och intresseorganisationer.

I Sverige är sienamusseronen hittills känd endast från Gotland, där den upptäcktes 1990. (Bohus Jensen 1999). Några år senare blev den funnen i Norge, men i övriga Norden saknas den. Den förekommer sällsynt i Slovakien, Frankrike, Schweiz, Österrike, Italien, Spanien samt i Oregon i USA.

Liksom andra musseroner är sienamusseronen en ringlös skivling. Bild. Hatten är gulbrun, ofta mörkare i mitten, där den efterhand blir knottrig genom att hatthinnan brister varvid det ljusa köttet lyser fram. Lamellerna är blekt bruna, likaså foten som är cylindrisk och vanligen böjd nedtill. Den är beklädd med mörka trekantiga fjäll vars spetsar är uppåtriktade. Knottorna och fjällens form är viktiga makroskopiska skiljekarakterer gentemot förväxlingsarterna rökmusseron, *Tricholoma fucatum*, och stor riddarmusseron, *Tricholoma auratum*, vilka kan förekomma på samma typ av växtplats. Förutom färgolikheter finns även mikroskopiska skillnader, bland annat när det gäller sporens form och storlek.

Vanligen visar sienamusseronen sig under sista veckan i september och några veckor in i oktober. Den är liksom andra musseroner en mykorrhizasvamp och dess värdträd är tall, *Pinus sylvestris*. Den förekommer inte bara i ren tallskog utan också i skogar med inslag av gran, på kontinenten också med bok och ek. I USA uppges den växa med *Pinus contorta*. Underlaget på Gotland är sandiga moräner, postglaciala avlagringar av strandgrus eller sandavlagringar från Litorinahavet. Den kan omges av kärllväxter som kräver basiska jordarter som älvväxing, bergsslok och blåsippa men ibland av surmarksväxter som kruståtel, och ängskovall. Tydligen har den en viss tolerans gentemot lägre pH-värden, vilket överensstämmer med fynd från Oregon USA, där den uppträder på sanddyner tillsammans med renlavar. Bland följesvampar finns både rödlistade spindlingar, som svartgrön spindling, *Cortinarius atrovirens*, odörspindling, *C. muscivorus*, granrotpindling, *C. fraudulosus*, äggspindling, *C. meinhardii*, kungsspindling, *C. elegantior*, violspindling, *C. hircynicus*, och fjälltaggsvampar som bitter taggsvamp, *Sarcodon fennicus*, och slät taggsvamp, *S. leucopus*. Dessa arter är typiska för kalkbarrskogar, en ovanlig och värdefull naturtyp.

År 2000 upptogs sienamusseronen i Rödlistade arter i Sverige, (Gärdenfors 2000) och placerades då i hotkategori CR (= akut hotad) men har i senare rödlistor 2005 och 2010 förflyttats till hotkategori EN (=starkt hotad) med kriteriebeteckningen C2a i. (Gärdenfors 2005, Gärdenfors 2010). Denna innebär att populationen visar en fortgående minskning och att ingen delpopulation innehåller mer än 250 representativa individer. Sedan 2001 har dess förekomster årligen rapporterats till ArtDatabanken vid Sveriges Lantbruksuniversitet. Sammanlagda antalet fruktkroppar uppgår till ca 100 exemplar, iakttagna på 10 lokaler (se karta). Två nya lokaler har tillkommit 2010 och 2011 och är inte medräknade här. På fyndplatserna finns ofta bara ett enda eller några

Sienamusseronens *Tricholoma joachimii*, utbredning på Gotland.

få exemplar. Inte sällan kan sienamusseronen efter några år utebli från en viss fyndplats för att istället uppträda 50 m längre bort. Denna oberäkelighet och andra osäkerhetsfaktorer gör det svårt att uppskatta det verkliga antalet fruktkroppar och lokaler. Enligt olika statistiska beräkningar vilka dock betecknas som osäkra antas Gotland kunna ha 50 lokaler.

Det största hotet mot sienamusseronen på Gotland bedöms vara trakthyggesbruk med slutavverkning. Enligt Naturvårdsverket förklarar detta den fortgående populationsminskningen. Eftersom metoden leder till att trädskiktet försvinner och rötterna dör går även mykorrhizasvamparna förlorade. Skogsbete kan däremot gynna svamptillväxt – men det finns också exempel på att hårt betestryck har motsatt effekt. Några av de gotländska lokalerna kan eventuellt hotas av bebyggelse och parkeringsplatser. Till generella hot kan räknas kvävenedfall från atmosfären och kommande klimatförändringar med höjd temperatur och eventuellt minskad nederbörd.

I en framtidsvision bedömer Naturvårdsverket inte sienamusseronen som en hotad art i Sverige.

De långsiktiga målen är att:

- Sienamusseron kommer att ha stabila förekomster på mer än 10 lokaler med sammanlagt minst 50 växtplatser (> 1 000 individer), samt att populationen eller habitatet inte ska uppvisa fortgående minskning.
- Minst 10 lokaler kommer att ha god bevarandestatus genom skydd och skötsel.

Målsättningar till 2015 är att:

- Sienamusseron under 2010-2015 har påträffats på 10 lokaler, med sammanlagt 25 växtplatser (500 individer).
- Skogsbete ska förekomma på minst sex lokaler.
- Minst fyra lokaler ska vara skyddade genom biotopskydd eller naturvårdsavtal.

För att uppnå dessa målsättningar diskuteras olika åtgärder som information till markägare och nyttjanderättsinnehavare och kunskapsförmedling till länsstyrelsens biologer och andra biologiskt intresserade i exempelvis botaniska och mykologiska föreningar. Exkursioner kan anordnas för detta ändamål. Utöver årlig uppföljning av befintliga lokaler bör arten eftersökas i närområden kring dem under goda svampår. Likaså bör Länsstyrelsen undersöka förutsättningarna för naturvårdsavtal för de tre lokaler som har de största populationerna. Skogsbete kan eventuellt införas och röjning göras av buskskiktet och fältskiktet vid behov.

Vid programperiodens slut bör man utvärdera de lokaler där inga återfynd gjorts och utesluta dem vid utvärderingen av de kortsiktiga målen. Så följer Allmänna rekommendationer om åtgärder som kan skada eller gynna sienamusseronen, finansieringshjälp för åtgärder vid införande av skogsbete samt information om gällande lagstiftning som kan ges av tillsyningsmyndigheterna Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen.

Åtgärdsprogrammet kan förhoppningsvis gynna såväl andra rödlistade arter som

skyddsvärda biotoper, i synnerhet kalkbarrskogar. Därför förordas samarbete med åtgärdsprogrammen för violgubbe (Aronsson 2006), fjälltaggsvampar (Nitare 2006) och kalktallskogar (Nitare 2009).

Litteratur:

- Aronsson, G. 2006. Åtgärdsprogram för bevarande av violgubbe (*Gomphus clavatus*). Rapport 5638, Naturvårdsverket, Stockholm.
- Bohus Jensen, E. 1999. *Tricholoma joachimii* Bon& A.Riva funnen på Gotland. Jordstjärnan 20:5-9.
- Gärdenfors, U. (red.) 2000. Rödlistade arter i Sverige 2000.- ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Gärdenfors, U. (red.) 2005. Rödlistade arter i Sverige 2005.- ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Gärdenfors, U. (red.) 2010. Rödlistade arter i Sverige 2010.- ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Johansson, P & Bohus Jensen E. 2011. Åtgärdsprogram för sienamusseron 2011-2015 (*Tricholoma joachimii*). Rapport 6429, Naturvårdsverket, Stockholm.
- Nitare, J. 2006. Åtgärdsprogram för bevarande av rödlistade fjälltaggsvampar (*Sarcodon*). Rapport 5609, Naturvårdsverket, Stockholm.
- Nitare, J. 2009. Åtgärdsprogram för kalktallskogar 2009-2013. Rapport 5967, Naturvårdsverket, Stockholm.

Sienamusseron *Tricholoma joachimii*, Ekeby 20 oktober 1994. Foto: Elsa Bohus Jensen.

En sällsynt lav

LARS-ÅKE PETTERSSON

Det är alltid trevligt när man går ute i markerna och rätt vad det är träffar på en ovanlig lav eller en sällsynt växt. När jag till exempel gick och kollade lavar söder om Strå kalkbrott på en höjd med större och mindre raukar, fick jag på ett kalkblock se öländsk tegellav *Psora vallesiaca*, vilket var det första fyndet på Gotland. Tidigare var den känd bara från en plats på Stora alvaret på Öland.

Följande promenad blev mycket annorlunda. Den 16 augusti 2009 tänkte jag vandra från Suderbys i Hejnum på körvägarna förbi Kalvskogshajd, först söderut cirka 500 m nordväst om Stora Ryftes i Fole och sedan norrut mot Grausne i Lokrume och tillbaka österut till Suderbys, en sträcka på cirka 8 km.

Jag brukar ta med matsäck i en väska och ha kvar den i bilen för att senare kunna gå tillbaka till bilen och fika. Det är skön avkoppling, och man kan lyssna på bilradion om man vill. När jag sätter mig på huk när jag kollar en lav, så vill jag inte ha en ryggsäck farande ned i nacken. Efter fiket blir det en ny runda i området, eller också kör jag till en ny plats. Eftersom den här turen var lång och jag tänkte kolla växter och lavar på kalkmarken bredvid vägen, så tog jag maten i ryggsäcken den här gången. Jag körde iväg, vädret var bra och det skulle bli en skön promenad i ett område med skog och gläntor med öppen hållmark. När jag kom in en bit på Lokrumevägen skrek jag till ”Helvete matsäcken”. Jag hade glömt den, och gå den här långa rundan utan matsäck, det ville jag inte, så det var bara att köra tillbaka till Visby, 28 km tur och retur.

Väl tillbaka till platsen vid väderkvarnen vid Suderbys parkerade jag bilen och började gå söderut på körvägen. Vid Kalvskogshajd ligger en agmyr med en väg på hållmark genom myren. Norr om vägen är området öppet med kalkhållmark fram till myren. På södra sidan av vägen, i västra kanten av myren, fanns en ridå av enesbuskar som inte såg inbjudande ut, varför jag valde att gå norr om vägen och ut på hållmarken för att kolla vad det fanns för växter och lavar. De rikligaste lavarna var gulvit och grå renlav samt falsk renlav, *Cladonia arbuscula* ssp. *arbuscula*, *C. rangiferina* och *C. rangiformis*, som låg här i härliga kuddar på marken. Jag försökte gå försiktigt mellan lavkuddarna för att inte trampa på dem, för då blir det bara strössel av renlavarna (i vått tillstånd sjunker de bara ner men reser sig snart igen). Islandslav *Cetraria islandica*, som är vanlig på kalkmark, förekom också rikligt. En annan rikligt förekommande lav var kalkhedslav *Cladonia symphylicarpha*, som består av små bladflikar, så kallade fyllokladier, och låg i kuddar på marken. En annan lav i släktet *Cladonia* (bägarlavar) var bladbägarlav *C. convoluta*. Den lyste gulaktig bland andra lavar, med sina stora och

breda fyllokladier. Dess svenska utbredning är inskränkt till Öland och Gotland. Fjällig svavellav *Fulgensia bracteata* satt som gula punkter på mosskuddar. Tegellav *Psora decipiens* sågs här och där på bar jord med sina rödbruna fjäll, och på uppstickande kalkstenshällar satt brunfjällig skivlav *Mycobilimbia lurida*. Detta var bara några av de lavar som sågs; det fanns många fler.

Jag fortsatte vägen västerut och kom fram till den väg som går väster om Kalvskogshajd och fortsatte den söderut mot Stora Ryftes. Den här vägen mellan Fole och Hejnum vandrade jag fyra gånger mellan april och juli 2000 och inventerade spelande morkullor. När jag gått cirka 1,5 km och kollat områdena bredvid vägen såg jag att det började komma upp mörka moln i sydväst. De kom snabbt närmare och det började småstänka. Nu blev det inte mer än några droppar, men himlen såg mörk ut och det såg ut som om det skulle kunna bli mer regn. Gå utan regnställ ville jag inte, så jag vände om. Framme vid Kalvskogshajd gick jag nu söder om vägen ut på ett öppet hällmarksområde som ligger väster om myren. Jag gick där och kollade av den kala kalkhällen när jag fick se en grupp lavar som var ljust gråfläckiga på översidan av de bruna loberna och satt på mosskuddar. Laven och mosskuddarna växte inom ett begränsat område. Jag är väl inte så bra på lavar; mest blir det busk- och bladlavar och en del skorplavar som är bladlika, fjälliga och liknande, framför allt lavar på kalkmark och kalksten. Den här kände jag inte till. Tyvärr kunde jag inte ta något exemplar, eftersom jag inte hade något att ta laven i, och jag var rädd att den skulle bli förstörd. Jag åkte dit nästa söndag, den 23 augusti, och tog några exemplar. Jag sände dem, plus

Lars-Åke Pettersson vid sitt lavfynd i Hejnum. Foto Jörgen Petersson..

Placidium umbrinum, första fyndet i nordeuropa. Foto Lars-Åke Pettersson.

en del andra lavar som jag samlat tidigare, till Ulf Arup vid Botaniska Museet i Lund. Vid museet finns även Lars Fröberg som är specialist på lavar växande på kalksten. De kände inte igen laven, varför den sändes vidare till Othmar Breuss i Wien för kontroll. Det visade sig att det var en ny lav för Nordeuropa, *Placidium umbrinum* (något svenskt namn finns naturligtvis inte på denna lav). Den är känd från några platser i Sydeuropa, Italien och Kroatien, på senare tid rapporterad från den franska delen av Pyreneerna och från Mexiko, Brittiska jungfruöarna, Arizona och Kalifornien.

Jag har funderat på hur långt jag hade hunnit innan regndropparna kom, om jag **inte** hade glömt matsäcken. Jag hade säkert gått samma väg norr om körvägen och kommit en bra bit mot Grausne i Lokrume, och att några regndroppar då skulle hindrat mig från att fortsätta vägen norrut är inte troligt. Det hade inte varit någon idé att gå tillbaka om jag hade kommit så långt. Jag hade då aldrig fått syn på den sällsynta laven. Och tänk om det **inte** hade kommit upp mörka moln på himlen och **inte** fallit några regndroppar under vandringen, efter det att jag hämtat matsäcken i Visby. Jag hade även då missat detta fina lavfynd.

Litteratur:

Arup, U., Fröberg, L. & Pettersson L.-Å. 2011. *Placidium umbrinum* – a pyrenocarpous species new to northern Europe. *Graphis Scripta* 23: 42–46.

Mangsarveänget, Ekeby socken

JÖRGEN PETERSSON

Vägbeskrivning: Från väg 147 mellan Visby och Slite svänger man just utanför Visby av mot Dalhem. Passera Endre kyrka med 2,3 km så kommer en avtagsvägen till vänster mot Ekeby. Vid vägkorset nära Ekeby kyrka svänger man höger och parkerar vid bygdegården till höger efter 250 m. Änget ligger nu på andra sidan vägen. (1661900; 6388600)

Mangsarveänget omfattar 3,4 hektar hävdad slåttermark. Det är en rest av de stora ängsmarker, som tidigare fanns i området, men som nu odlats upp till åker. Hävden har långa traditioner i änget och det angavs som äng redan på en karta från år 1698. Eftersom husgrunder från järnåldern med tillhörande stensträngssystem finns i ängets södra delar är kontinuiteten i hävden troligen mycket lång. I södra delen står numera en slåtterbod. Efter en donation ägs änget numera av Kulturhistoriska museet i Bunge och hävdas av Ekeby hembygdsförening.

Innanför grinden till änget i den sydvästra delen står träd och hasselbuskar ganska

Braidsrum med slåtterbod i Mangsarveänget, Ekeby. Foto: Jörgen Petersson

tätt och ger ett lummigt intryck. Längre in öppnar sig ängset till större slåtterytor, varav flera är fuktiga. Bland träden i ängset finns flera ädla lövträd t.ex. ek, lundalm, sötkörbär, lönn och ask (*Quercus robur*, *Ulmus minor*, *Prunus avium*, *Acer platanoides*, *Fraxinus excelsior*). Både lundalm (Nära hotad – NT) och ask (Sårbar – VU) är numera rödlistade p.g.a. att de angrips av svåra svampsjukdomar och beräknas minska på sikt. Andra träd i ängset innefattar tall, sälg, glasbjörk, vildapel och oxel (*Pinus sylvestris*, *Salix caprea*, *Betula pubescens*, *Malus sylvestris*, *Sorbus intermedia*). Som vanligt är i ängen dominerar hasseln buskskiktet, men en del gråvide, rundhagtorn, getapel samt skogskornell förekommer (*Corylus avellana*, *Salix cinerea*, *Crataegus laevigata*, *Rhamnus cathartica*, *Cornus sanguinea*).

I de mer lummiga västra delarna växer vitsippa, blåsippa, sårläka, ormbär, skogsknipprot, Sankt Pers nycklar, skogslök, ramslök, långstarr, och skogsstarr (*Anemone nemorosa*, *Hepatica nobilis*, *Sanicula europaea*, *Paris quadrifolia*, *Epipactis helleborine*, *Orchis mascula*, *Allium scorodoprasum*, *A. ursinum*, *Carex divulsa* ssp. *leersii*, *C. sylvatica*). Sällsyntare inslag i denna del är kulturflyktingarna vintergröna och skogsförgätmigej samt lundgräset långsvingel (*Vinca minor*, *Myosotis sylvatica*,

Korskovall *Melampyrum cristatum*. Foto: Jörgen Petersson.

Festuca gigantea). Den senare finns 20 m norr om stättan samt vid den inhägnade dammen i norr. Den lilla ormbunken låsbräken (rödlistad Nära hotad – NT), *Botrychium lunaria*, växer i den nordvästra delen 10 m från staketet och just norr om ett dike.

I de fuktigare mellersta delarna 40 m öster om vägen hittar man en av ängets rariteter den rödlistade (Sårbar – VU) hartmansstarren, *Carex hartmanii*. I liknande miljöer växer också äkta ängsbräsma, strandviol, sumpmåra, sumpförgätmigej, läkevänderot, kärtstisel, ängsstarr (rödlistad Nära hotad – NT), loppstarr (rödlistad Sårbar – VU), luddstarr, rävstarr och älvväxing (*Cardamine pratensis* ssp. *pratensis*, *Viola persicifolia*, *Galium uliginosum*, *Myosotis laxa* ssp. *caespitosa*, *Valeriana officinalis*, *Cirsium palustre*, *Carex hostiana*, *C. pulicaris*, *C. tomentosa*, *C. vulpina*, *Sesleria uliginosa*). På de mer normalfuktiga slåtterytorna finns ormtunga, ängssyra, möjligen också trubbdaggkäpa (rödlistad Nära hotad – NT), vildlin, ängsviol, ängskovall, äkta höskallra, ängsvädd, slåtterfibbla, svinrot, vanlig brudsporre, nattviol, blekstarr, vårbrodd och darrgräs (*Ophioglossum vulgatum*, *Rumex acetosa*, *Alchemilla plicata*, *Linum catharticum*, *Viola canina* ssp. *canina*, *Melampyrum pratense*, *Rhinanthus serotinus* ssp. *vernalis*, *Succisa pratensis*, *Hypochoeris maculata*, *Scorzonera humilis*, *Gymnadenia conopsea* var. *conopsea*, *Platanthera bifolia*, *Carex pallescens*, *Anthoxanthum odoratum*, *Briza media*). I den östligaste gläntan står späddaggkäpa och vârfingerört (*Alchemilla filicaulis*, *Potentilla crantzii*), två rätt sällsynta växter på Gotland. Inne närmare hasselbuskarna hittas skogsviol, vitpyrola, vit skogslilja, skogsnycklar och lundskäfting (*Viola riviniana*, *Pyrola rotundifolia*, *Cephalanthera longifolia*, *Dactylorhiza maculata* ssp. *fuchsii*, *Brachypodium sylvaticum*). På torrare delar i ängten växer brudbröd, solvända, gullviva, den rödlistade (Nära hotad – NT) korskovallen och krutbrännare (*Filipendula vulgaris*, *Helianthemum nummularium*, *Primula veris*, *Melampyrum cristatum*, *Neotinia ustulata*). I tidigare uppgifter från ängten anges även klasefibbla (rödlistad Nära hotad – NT) och nålstarr (*Crepis praemorsa*, *Carex dioica*).

Mangsarveängten är även en rik svamplokal, där flera sällsynta arter noterats. Följande rödlistade svampar kan påträffas i ängten: saffransspindling (NT), naveltryffel (VU), oxtungsvamp (NT), pälsticka (VU) och skumticka (NT) (*Cortinarius olearioides*, *Elasmomyces krjukowensis*, *Fistulina hepatica*, *Inonotus hispidus*, *Spongipellis spumeus*). Andra intressanta svampar är bleksopp, ungersk hjorttryffel, luktvaxing, gaffelriska och brunluddig roting (*Boletus impolitus*, *Elaphomyces virgatosporus*, *Hygrocye quieti*, *Lactarius acerrimus*, *Xerula pudens*).

I vägrenar och åkerkanter 250 m öster om vägkorset vid kyrkan växer hörsnelokan, *Heracleum platytaenium*, en art som i Sverige bara finns på Gotland.

Litteratur:

- Croneborg, H. 2000: Några gotländska svamplokaler, I. – Rindi 20: 58-62.
Gärdenfors, U. (red.) 2010. Rödlistade arter i Sverige 2010. – ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Tjaukle. Viklau socken

JÖRGEN PETERSSON

Vägbeskrivning: Från väg 143 mellan Visby och Ljugarn svänger man efter Romakloster samhälle söderut mot Viklau. Vid Viklau kyrka svänger man höger mot Väte och efter 400 m till vänster in på en mindre väg. Fortsätt knappt 2 km, ned förbi gården Ollajvs, till ån i skogen. (1658670; 6372260)

Betesmarken vid Tjaukle, som sträcker sig fågelvägen 900 m längs den kraftigt meandrande ån, kanske inte hyser de allra sällsyntaste växterna. En del pärlor finns dock och miljön är mycket tilltalande med den slingrande ån genom ett pastoralt landskap. I väster finns ett gravröse och längre ned längs ån stenar med slipskåror. Modernare är den kvarndamm med tillhörande kvarn man kan se resterna av lite öster om de öppna

Centrala gläntan med den meandrande ån vid Tjaukle, *Viklau*. Foto: Jörgen Petersson.

delarna närmast körvägen. Grässvålen är oftast tät längs ån, där även fuktigare miljöer finns i numera avsnörda meanderbågar. Granskogen i söder har röjts under senare år.

Närmast vägen finns söder om ån en gammal åfåra, som nu mer liknar en fuktäng. Här växer ängsnycklar, skogsnycklar, tvåblad, johannesnycklar, ängsstarr (rödlistad Nära hotad – NT) och alvaragnsäv (*Dactylorhiza incarnata* var. *incarnata*, *D. maculata* ssp. *fuchsii*, *Listera* (*Neottia*) *ovata*, *Orchis militaris*, *Carex hostiana*, *Eleocharis uniglumis* ssp. *sternerii*). I andra fuktiga delar finns gott om rosettjungfrulin, majviva och ängsvädd (*Polygala amarella*, *Primula farinosa*, *Succisa pratensis*). Även strandmaskrosor, *Taraxacum* sect. *Palustria*, förekommer i denna miljö och norr om ån också nattviol, *Platanthera bifolia*. Torrare växer Sankt Pers nycklar, *Orchis mascula*, den orkidé som blommar tidigast vid Tjaukle. På torrare marker växer också gott om brudbröd och här finns backsmultron, småfingerört, gullviva och jordtistel (*Filipendula vulgaris*, *Fragaria viridis*, *Potentilla tabernaemontani*, *Primula veris*, *Cirsium acaule*). Akta så att ni inte sätter er på den senare! I kanterna på ån ser man kabbleka, kärrbrämsa, strandlysing och storigelknopp (*Caltha palustris*, *Cardamine pratensis* ssp. *paludosa*, *Lysimachia vulgaris*, *Sparganium erectum*). Nere i vattnet finns på flera ställen rostnate, *Potamogeton alpinus*. Här kan man även hitta kransslinga, gropnate och gäddnate (*Myriophyllum verticillatum*, *Potamogeton bercholdii*, *P. natans*).

I granskogen söderut finns på våren gott om blåsippor och vitsippor (*Hepatica nobilis*, *Anemone nemorosa*). Här växer också idegran, skogskovall, ormbär och lundstarr (*Taxus baccata*, *Melampyrum sylvaticum*, *Paris quadrifolia*, *Carex montana*). I den östligaste delen står några sällsyntare växter. Vid hasslar norr om ån växer det ovanliga lundgräset skogskorn (rödlistad Sårbar – VU), *Hordelymus europaeus*, med några tuvor. I närheten kan man även se lundviol och blåsuga (*Viola reichenbachiana*, *Ajuga pyramidalis*). Skogskorn finns även ca 250 m öster om stättan och söder om ån.

Rikare bestånd av samma gräs växer väster om körvägen och norr om ån. Detta är en an art som har stora förekomster i omgivande ängsbarrskogar. Norrut mellan Tjaukle och Ollajvs finns i en lövdunge med ask och hassel. Vid en järnåldershusgrund i norra delen (165902; 637311) växer en lundartad flora med skogsalm, skogsnarv, gulsippa, underviol, myskmadra, vätteros, skogslök, långstarr, strävlost, lundelm och lundgröe (*Ulmus glabra*, *Moehringia trinervia*, *Anemone ranunculoides*, *Viola mirabilis*, *Galium odoratum*, *Lathraea squamaria*, *Allium scorodoprasum*, *Carex divulsa* ssp. *leersii*, *Bromopsis benekenii*, *Elymus caninus*, *Poa nemoralis*) förutom de tidigare nämnda idegran, lundviol, skogskovall, lundstarr och skogskorn. I en brya i lövdungens sydkant har sommarlånke, *Callitriche cophocarpa*, setts, en art som är ovanlig på ön. På dikeskanter drygt 200 m sydsydost om gården har toppjungfrulin, *Polygala comosa*, iakttagits.

Det finns även en del intressanta svampar vid Tjaukle. Här har de rödlistade svamparna droppskivling (Starkt hotad – EN), flattoppad klubbsvamp (Nära hotad – NT), pluggtrattskeivling (Sårbar – VU), svartgrön spindling (Sårbar – VU), kungsspindling (Nära hotad – NT), violspindling (Nära hotad – NT), äggspindling (Nära hotad – NT), odörspindling (Nära hotad – NT), sträv jordstjärna (Starkt hotad – EN), grönnfläckig

vinriska (Sårbar – VU) och barmusseron (Nära hotad – NT) setts (*Chamaemyces fracidus*, *Clavariadelphus truncatus*, *Clitocybe alexandrii*, *Cortinarius atrovirens*, *C. elegantior*, *C. harcynicus*, *C. meinhardii*, *C. muscivorus*, *Geastrum berkeleyi*, *Lactarius semisanguifluus*, *Leucopaxillus cerealis*). Bland övriga svampar kan följande nämnas: grönnopping, gul rostskål, geléträtting, pulverticka, grå slidskivling (*Entoloma incanum*, *Sowerbyella imperialis*, *Tremiscus helvelloides*, *Tyromyces ptychogaster*, *Volvariella murinella*).

Litteratur:

Bohus Jensen, E. 2011. Exkursionsrapporter. Tjaukle, Viklau 26 september. – Rindi 31: 36–38.
Edvinsson, Å. & Gahne, K. 2000. Några gotländska svamplokaler, III. – Rindi 20: 69–74.
Gärdenfors, U. (red.) 2010. Rödlistade arter i Sverige 2010. – ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Fuktäng vid Tjaukle, Viklau. Foto: Jörgen Petersson.

Kattfot *Antennaria dioica* var. *dioica*

Årets växt 2012

ULLA-BRITT ANDERSSON

Vi är nog många som sjungit med i Sjösala vals, Evert Taubes underbara tolkning av den svenska försommaren. ”och se, så många blommor som redan slagit ut på ängen! Gullviva, mandelblom, kattfot och blå viol”.

Men liksom många andra arter som trivs på ogödslade naturbetesmarker har kattfot det tufft i dagens Sverige. I flera av våra landskap har den älskade blomman minskat kraftigt och man kan idag få vandra långt för att uppleva en ängsmark med kattfot. Om detta och hur det står till med andra ängsväxter kan du läsa om i de landskapsfloror som nyligen utkommit.

Antennaria dioica är det vetenskapliga namnet på kattfot. Släktnamnet *Antennaria* kommer av latinets *antenna* (antenn). Med lite fantasi kan man tycka att de klubblika penselhåren hos hanblommorna liknar känselspröten hos en fjäril eller skalbagge. Artepitetet *dioicus* är det Carl von Linné som myntat. Det betyder ”som bor i var sitt hus” alltså skildkönad. Varje individ är endera en honplanta med pistiller eller en hanplanta med ståndare.

I folkmedicinen har kattfot använts vid behandling av luftrörskatarr med hosta. Även vid diarréer kunde den torkade växten förtäras. Eftersom blommorna kan torkas som eterneller kunde man binda evighetskransar av dem som påstods skydda mot all ondska. Björkvispar prydda med kattfot kunde öka på torgförsäljningen. Men den vackra blomman ansågs som ett gudlöst gräs eftersom den vänder sina tassar mot himlen!

I Sverige växer kattfot i hela landet, den går även upp på fjället. Växtplatserna är torra, magra och ofta sandiga, kattfoten kan också växa på berghällar. Många lokaler är hävdade med bete eller slåtter. Våra slåttade vägkanter kan fungera som ett substitut i ett alltmer igenväxande landskap. Kattfot är mycket känslig för all form av gödsling och är en av de arter som först försvinner när betesmarken tillförs näringsämnen.

Kattfot tillhör familjen korgblommiga växter (Asteraceae). Den är flerårig och bildar mattor med utlöpare som har en bladrosett i spetsen. Bladen är omvänt äggrunda och filthåriga på undersidan, mer kala på ovensidan. Blomstjälken är 5–20 cm hög och i dess topp sitter en samling med 2–8 blomkorgar. De har holkfjäll som kan variera i färg från vitt till rosa och mörkrött.

I släktet *Antennaria* finns ytterligare tre arter som du kan hitta i våra fjälltrakter nämligen fjällkattfot *A. alpina*, lappkattfot *A. lanata* och grönkattfot *A. porsildii*. Under

en vandring uppför fjället Njulla, nära Abisko turiststation i Lappland, kan du under samma förmiddag få se samtliga våra fyra arter av *Antennaria*. Ta det som en utmaning!

Rapportera dina fynd av kattfot!

Svenska Botaniska Föreningen har utsett kattfot till Årets växt 2012. Du kan öka vår kunskap om kattfot genom att leta efter den i dina hemtrakter och rapportera in dina fynd på Artportalen (www.artportalen.se).

Anteckna på varje växtplats i vilken sorts miljö den växer och helst också inom hur många kvadratmeter som arten förekommer och hur många kvadratdecimetrar som plantorna täcker.

Vill du hjälpa till med att mer regelbundet övervaka sällsynta och hotade arter i dina hemtrakter? Du behövs! Ta kontakt med ansvarig för Floraväktarna eller din regionala botaniska förening. Kontaktuppgifter finner du på Svenska Botaniska Föreningens hemsida (www.sbf.c.se).

På hemsidan kan du även anmäla att du vill bli medlem i SBF. Som medlem stödjer du vårt arbete med att skydda hotade arter, du får Svensk Botanisk Tidskrift och du får vara med på våra resor och exkursioner.

Kattfot *Antennaria dioica*, honblomma t.v. och hanblommor t.h. Foto: Marita Westerlind.

Innehåll

- 3 Jörgen Petersson
Nyheter i Gotlands flora 2011

- 23 Elsa Bohus Jensen
Sienamusseron – presentation av en gotländsk svamp
med eget åtgärdsprogram

- 28 Lars-Åke Pettersson
En sällsynt lav

- 31 Jörgen Petersson
Mangsarveänget, Ekeby socken

- 34 Jörgen Petersson
Tjaukle, Viklau socken

- 37 Ulla-Britt Andersson
Kattfot *Antennaria dioica* var. *dioica* - Årets växt 2012

Öppet hus sommaren 2012

Vi har som tidigare Öppet hus-träffar i år, med början måndag 11 juni. Alla som har frågor, behöver bestämningshjälp eller bara vill träffa likasinnade är välkomna!

Vi har öppet varannan måndag från kl. 19 (jämnas veckor) fram till och med 6 augusti, dvs. 11 juni, 25 juni, 9 juli, 23 juli och 6 augusti.

Adress: "Vita huset", Ekmansgatan 11 (f.d. Baptistkyrkans lokaler, en trappa ner).

Välkommen!

